

רש"י לבראשית פרק לב [המשך]

צריכות עשרים תישים, וכן כולם, הזכרים כדי צורך הנקבות. ובראשית רבה (עו ז) דורש מכאן לעונה האמורה בתורה, הטיילים בכל יום, הפועלים שתיים בשבת, החמרים אחת בשבת, הגמלים אחת לשלשים יום, הספנים אחת לששה חדשים. ואיני יודע לכיון המדרש הזה בכיוון. אך נראה בעיני שלמדנו מכאן שאין העונה שוה בכל אדם אלא לפי טורח המוטל עליו, שמצינו כאן שמסר לכל תיש עשרה עזים, וכן לכל איל, לפי שהם פנוים ממלאכה, דרכן להרבות בתשמיש לעבר עשר נקבות, ובהמה משנתעברה אינה מקבלת זכר, ופרים שעוסקין במלאכה לא מסר לזכר אלא ארבע נקבות, ולחמור שהולך בדרך רחוקה שתי נקבות לזכר, ולגמלים שהולכים דרך יותר רחוקה נקבה אחת לזכר: (טז) **גמלים מיניקות שלשים** - ובניהם עמהם. ומדרש אגדה ובניהם בנאיהם, זכר כנגד נקבה, ולפי שצנוע בתשמיש לא פרסמו הכתוב: **ועירם** - חמורים זכרים: (יז) **עדר עדר לבדו** - כל מין ומין לעצמו: **עברו לפני** - דרך יום או פחות, ואני אבא אחריכם: **ורוח תשימו** - עדר לפני חבירו מלא עין, כדי להשביע עינו של רשע ולתווהו על רבוי הדורון: (יח) **למי אתה** - של מי אתה, מי שולחך, ותרגומו דמאן את: **ולמי אלה לפניך** - ואלה שלפניך של מי הם, למי המנחה הזאת שלוחה. למי משמשת בראש התיבה במקום של, כמו (לעיל לא מג) וכל אשר אתה רואה לי הוא, שלי הוא, (תהלים כד א) לה' הארץ ומלוואה, של ה': (יט) **ואמרת לעבדך ליעקב** - על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, ששאלת (פסוק יז-יח) למי אלה לפניך, מנחה היא שלוחה גוי: **והנה גם הוא** - יעקב: (כא) **אכפרה פניו** - אבטל רוגזו וכן (ישעיה כח יח) וכפר בריתכם את מות, (שם מז יא) לא תוכלו כפרה. ונראה בעיני שכל כפרה שאצל עון וחטא ואצל פנים כולן לשון קנוח והעברה הן, ולשון ארמי הוא הרבה בתלמוד (ב"מ כד א) וכפר ידיה, (גיטין נו א) בעי לכפורי ידיה בההוא גברא, וגם בלשון המקרא נקראים המזרקים של קדש (עזרא א ז) כפורי זהב, על שם שהכהו מקנח ידיו בהן בשפת המזרק: (כב) **על פניו** - כמו לפניו, וכן (ירמיה ו ז) חמס ושווד ישמע בה על פני תמיד, וכן (ישעיה סה ג) המכעיסים אותי על פני. ומדרש אגדה על פניו אף הוא שרוי בכעס, שהיה צריך לכל זה: (כג) **ואת אחד עשר ילדיו** - ודינה היכן היתה, נתנה בתיבה ונעל בפניה שלא יתן בה עשו עיניו, ולכך נענש יעקב שמנעה מאחיו שמא תחזירנו למוטב, ונפלה ביד שכם: **יבק** - שם הנחר: (כד) **את אשר לו** - הבהמות והמטלטלין, עשה עצמו כגשר, נוטל מכאן ומניח כאן: (כה) **ויותר יעקב** - שכח פכים קטנים וחזר עליהם: **ויאבק איש** - מנחם פירש ויתעפר איש, לשון אבק, שהיו מעלים עפר ברגליהם על ידי נענועם. ולי נראה שהוא לשון ויתקשר, ולשון ארמי הוא, בתר דאביקו ביה, ואבק ליה מיבק, לשון עניבה, שכן דרך שנים שמתעצמים להפיל איש את רעהו שחובקו ואובקו בזרועותיו. ופירשו רבותינו ז"ל שהוא שרו של עשו: (כו) **ויגע בכף יריכו** - קולית הירך התקוע בקלבוסית קרוי כף, על שם שהבשר שעליה כמין כף של קדירה: **ותקע** - נתקעקעה ממקום מחברתה, ודומה לו (ירמיה ו ח) פן תקע נפשי ממך, לשון הסרה. ובמשנה לקעקע ביצתן, לשרש שרשיהן: (כז) **כי עלה השחר** - וצריך אני לומר שירה ביום: **ברכתני** - הודה לי על הברכות שברכני אבי, שעשו מערער עליהם: (כט) **לא יעקב** - לא יאמר עוד שהברכות באו לך בעקבה וברמיה כי אם בשררה ובגלוי פנים, וסופך שהקב"ה נגלה עליך בבית אל ומחליף את שמך, ושם הוא מברכך, ואני שם אהיה ואודה לך עליהן, וזהו שכתוב (הושע יב ה) וישר אל מלאך ויוכל בכה ויתחנן לו, בכה המלאך ויתחנן לו, ומה נתחנן לו (שם) בית אל ימצאנו ושם ידבר עמנו, המתן לי עד שידבר עמנו שם, ולא רצה יעקב, ועל כרחו הודה לו עליהן, וזהו (פסוק ל) ויברך אותו שם, שהיה מתחנן להמתין לו ולא רצה: **ועם אנשים** - עשו ולבן: **ותוכל** - להם: (ל) **למה זה תשאל** - אין לנו שם קבוע, משתנין שמותינו, הכל לפי מצות עבודת השליחות שאנו משתלחים: (לב) **ויזרח לו השמש** - לשון בני אדם הוא, כשהגענו למקום פלוני האיר לנו השחר, זהו פשוט. ומדרש אגדה ויזרח לו לצרכו, לרפאות את צלעתו, כמה דתימא (מלאכי ג כ) שמש צדקה ומרפא בכנפיה, ואותן שעות שמהרה לשקוע בשבילו כשיצא מבאר שבע, מיהרה לזרוח בשבילו: **והוא צלע** - והוא היה צולע כשזרחה השמש: (לג) **גיד הנשה** - ולמה נקרא שמו גיד הנשה, לפי שנשה ממקומו ועלה, והוא לשון קפיצה, וכן (ירמיה נא ל) נשתה גבורתם, וכן (לקמן מא נא) כי נשני אלהים את כל עמלי:

בראשית פרק יב פסוק ב

וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גָדוֹל וְאֶבְרָכֶךָ וְאֶגְדָּלְךָ שְׁמֶךָ וְהָיָה בְרָכָה :

רמב"ן

והיה ברכה - אתה תהיה הברכה, אשר יתברכו בך לאמר

”ישימך אלהים כאברהם”. והוסיף עוד כי כל משפחות

האדמה יתברכו בו, לא אנשי ארצו בלבד. או ונברכו בך, שיהיו מבורכים בעבורו: והנה זאת הפרשה לא בארה כל הענין, כי מה טעם שיאמר לו הקדוש ברוך הוא עזוב ארצך ואיטיבה עמך טובה שלא היתה כמוהו בעולם, מבלי שיקדים שהיה אברהם עובד אלהים או צדיק תמים, או שיאמר טעם לעזיבת הארץ, שיהיה בהליכתו אל ארץ אחרת קרבת אלהים. ומנהג הכתוב לאמר התהלך לפני ותשמע בקולי ואיטיבה עמך כאשר בדוד ובשלמה, וכענין התורה כולה אם בחוקותי תלכו (ויקרא כו ג), אם שמע תשמע בקול ה' אלהיך (דברים כח א). וביצחק אמר בעבור אברהם עבדי (להלן כו כד). אבל להבטיחו בעבור יציאת הארץ אין בו טעם: אבל הטעם, מפני שעשו אנשי אור כשדים עמו רעות רבות על אמונתו בהקב"ה, והוא ברח מהם ללכת ארצה כנען ונתעכב בחרן, אמר לו לעזוב גם אלו ולעשות כאשר חשב מתחלה, שתהיה עבודתו לו וקריאת בני האדם לשם ה' בארץ הנבחרת, ושם יגדל שמו ויתברכו בו הגוים ההם, לא כאשר עשו עמו באור כשדים שהיו מבזין ומקללים אותו, ושמו אותו בבור או בכבשן האש. ואמר לו שיברך מברכיו ואם יחיד מקללו יואר, וזה טעם הפרשה. אבל התורה לא תרצה להאריך בדעות עובדי עבודה זרה ולפרש הענין שהיה בינו ובין הכשדים באמונה, כאשר קצרה בענין דור אנוש וסברתם בעבודה זרה שחדשו: